

LIMBURGS DIALECT

'De kater van Neel' met zijn rug naar Roermond, als protest tegen de 'annexatie' meer dan een halve eeuw geleden

van Maasniel, staat symbool voor veel herindelingen met gevolgen voor identiteit.

archieffoto Rob Oostwegel

Limburg = taalkunst

Dialectsprekers in Limburg zijn, veel meer dan andere Nederlanders, bewust bezig met taal om zichzelf te positioneren ten opzichte van anderen.

Limburgers gebruiken ook heel kleine talige verschillen om opposities te maken tussen 'wij' en 'zij'.

door **Johan van de Beek**

Een Amsterdammer is nauwelijks bezig met de vraag hoe en of zijn taalgebruik afwijkt van hoe een Hagenees spreekt. Limburgers zijn echter 'taalkunstenars' die authenticiteit of puurheid afmeten aan de manier waarop iemand spreekt. Taal wordt in Limburg serieus ingezet om identiteit(en) te bepalen, zowel op kleine schaal (dorp tegen stad, stad tegen andere steden) als op grotere schaal (Zuid-Limburg versus Noord-Limburg, Limburg versus 'Holland'). Dat zijn enkele conclusies die Leonie Cornips, bijzonder hoogleraar Taalcultuur Limburg aan de Universiteit van Maastricht (UM), na vier jaar onderzoek trekt. 'Plat' praten is in Limburg onverminderd vitaal. Wel is er een verschil tussen oudere en jongere generaties. De jongeren spreken vaak varianten van het dialect die hun ouders of grootouders niet (h)erkennen als 'puur'. Maar de jongeren zelf ervaren hun dialect als volwaardig. Het belangrijkste dat Cornips in de afgelopen vier jaar heeft geleerd, is dat ze zich

van taalkundige heeft omgeschoold tot antropologe. Heel veel onderzoek dat zij met haar medewerkers heeft gedaan, vond plaats op locatie in Limburg. Terwijl het zeer gebruikelijk is om kwantitatief onderzoek te doen naar taal (onder andere door met vragenlijsten te werken), is kwalitatief onderzoek ter plekke ongewoon. Een van die antropologische onderzoeken vond bijvoorbeeld plaats in Maasniel, door Lotte Thissen. Dit voormalige dorp in Midden-Limburg was tot 1959 een zelfstandige gemeente. Daarna werd het een wijk van Roermond. In Maasniel werd dat gezien als een ongewenste annexatie die ook nu, na ruim een halve eeuw, niet vergeten is. Niet alleen staat de kater, het symbool van de Maasnielse carnavalsvereniging De Katers, ook na de herinrichting van het centrum nog steeds met de rug naar Roermond gekeerd, ook in de taal en cultuur van Maasniel is het hangen aan de eigen 'Neelse identiteit' nog steeds merkbaar. En die identiteit wordt ook bewust levend gehouden via de taal. In die zin is 'Neel' een symbool

voor heel veel plaatsen in Limburg waar herindeling botste met gevoelens van eigenheid. Een andere ontdekking was dat Limburgers contact zoeken met taalwetenschap. Dat heeft in een aantal gevallen zelfs geleid tot nieuwe onderzoeken. Cornips herinnert zich nog goed hoe ze werd benaderd door iemand van wie de vader in een zorgcentrum zat. „Vanaf

het moment dat mijn vader daar zat, sprak hij geen Nederlands meer maar uitsluitend dialect. Waarom?”

Cornips: „Een van de zaken die we in de komende jaren onderzoeken, is die relatie tussen dialect spreken en ouder worden. Welke taal iemand kiest, heeft met veel factoren te maken. Machtsongelijkheid is daar een van. Wanneer een cliënt

in een zorgcentrum emotioneel in de klem komt, kan hij of zij dialect gaan spreken. Dialect wordt dan niet ingezet om harmonie te zoeken (met andere dialectsprekers), maar om kwetsbaarheid te etaleren of frictie te veroorzaken. Je kunt dialect gaan spreken als een soort verzetsdaad.”

Andere onderzoeken die Cornips wil starten of afronden, gaan over meertaligheid op vmbo-scholen en een onderzoek in Noord-Limburg naar de verhouding tussen Poolse en Limburgse jongeren. Onderdeel van dit onderzoek is ook of je aan het taalgebruik van jongeren kunt aflezen of horen of ze in dit deel van de provincie zullen blijven of gaan vertrekken. Er is Deens onderzoek waaruit blijkt dat je aan de verschillende manieren waarop jongeren praten al kunt opmaken of ze naar 'de stad' (Kopenhagen) zullen gaan of 'op het land' zullen blijven. Vergelijkbaar onderzoek in Noord-Limburg zou kunnen meehelpen bij het beantwoorden van de vraag hoe je jeugd binnen de provincie kunt houden en kunt voorkomen dat ze naar 'het westen' vertrekken.